

<https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english> (accessed in January, 2020) Title from the screen.

Література

1. Аристотель. Сочинения : в 4 т. Москва: Мысль, 1976. Т. 1: О душе. С. 371–448.
2. Богуславский В. М. Психология как наука. Москва: Наука, 1971. 370 с.
3. Григорьева О. Н. Цвет и запах власти. Лексика чувственного восприятия в публицистическом и художественном текстах: Учебное пособие. Москва: Флинта: Наука, 2004. 248 с.
4. Жуйкова М. В. Лінгво-психологічна характеристика прикметників та проблема їх лексикографічного опису. *East European Journal of Psycholinguistics*. Lutsk: Lesya Ukrainka Eastern European National University, 2018. Vol. 5, No. 1. P. 119–133.
5. Колбенева М. Г., Александров Ю. И. Органы чувств, эмоции и прилагательные русского языка: Лингво-психологический словарь. Москва: Языки славянских культур, 2010. 368 с.
6. Леонтьев А. Н. Образ мира. Избранные психологические произведения. Москва: Педагогика, 1983. С. 251–261.
7. Локк Дж. Опыт о человеческом разуме. *Избранные философские произведения в двух томах*. Москва, 1960. Т. I. С. 153–162.
8. Платон. Теэтет URL: <http://psylib.org.ua/books/plato01/22teate.htm> (дата звернення – 12.01.2020).
9. Рузин И. Г. Модусы перцепции (зрение, слух, осязание, обоняние, вкус) и их выражение в языке. Москва, 1995. 199 с.

Ясногурська Л.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Рівненського державного гуманітарного університету

УДК 811.11:821.111-31.09

МОВНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ «СТРАХ» У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ СТВЕНА КІНГА «SALEM'S LOT» ТА «PET SEMATARY»

Особливий інтерес для дослідників представляють базові емоції, які є складовою частиною культури кожного народу. До числа таких універсальних концептів, загальних для більшості культур і народів, відноситься концепт «страх». З огляду на життєву важливість, базовість даної емоції, потенціал засобів вербалізації концепту «страх» є високим і відрізняється специфічною лексикою та синтаксисом. Спираючись на праці відомих вчених, стаття досліджує такі поняття як «мовна картина світу» і «концепт». Проведено аналіз двох англomовних творів американського письменника жанру «хоррор» Стівена Кінга «Salem's Lot» і «Pet Sematary» на предмет використання лексичних та стилістичних засобів при вираженні емоційного концепту "страх". В результаті аналізу методом суцільної вибірки були виявлені лексеми вираження розглянутого концепту. Методом кількісного аналізу було встановлено частотність їх вживання, ставлення до проявів страху з урахуванням ряду характеристик і особливостей даної емоції. Також було виявлено широке вживання в складі концепту концептуальної метонімії, що асоціюється з емоційним концептом, де фізіологічні або поведінкові прояви замінюють найменування емоційного стану. В результаті дослідження було

виявлено широкий спектр мовних засобів, що вербалізують емоцію страх, що базуються не лише на прямому найменуванні емоції, а й репрезентують концепт за допомогою опису емоційних і фізіологічних змін. Запропонований підхід до вивчення концепту «страх» може бути використаний при розгляді інших мовних концептів.

Ключові слова: концепт, страх, мовний засіб.

Ясногурская Л.

– кандидат филологических наук, доцент кафедры иностранных языков Ровенского государственного гуманитарного университета

**ЯЗЫКОВАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ КОНЦЕПТА «СТРАХ»
В СОВРЕМЕННОМ АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ НА ПРИМЕРЕ
ПРОИЗВЕДЕНИЙ СТИВЕНА КИНГА «SALEM'S LOT»
И «PET SEMATARY»**

Особый интерес для исследователей представляют базовые эмоции, являющиеся составной частью культуры каждого народа. К числу таких универсальных концептов, общих для большинства культур и народов, относится концепт «страх». Учитывая жизненную важность, базовость данной эмоции, потенциал средств вербализации концепта «страх» высок и отличается специфической лексикой и синтаксисом. Опираясь на труды известных ученых, исследованы и изучены понятия «языковая картина мира» и «концепт». Проведен анализ двух англоязычных произведений американского писателя жанра «хоррор» Стивена Кинга «Salem's Lot» и «Pet Sematary» на предмет использования лексических и стилистических средств при выражении эмоционального концепта «страх». В результате анализа методом сплошной выборки были выявлены лексемы выражения рассматриваемого концепта. Методом количественного анализа была установлена частотность их употребления, отношение к проявлениям страха с учетом ряда характеристик и особенностей данной эмоции. Также было обнаружено широкое употребление в составе концепта концептуальной метонимии, ассоциируемой с эмоциональным концептом, где физиологические или поведенческие проявления заменяют наименование эмоционального состояния. В результате исследования был выявлен широкий спектр языковых средств, вербализующих эмоцию страх, основанный не только на прямом наименовании эмоции, но и репрезентирующий концепт посредством описания эмоциональных и физиологических изменений. Предложенный подход к изучению концепта «страх» может быть использован при рассмотрении других языковых концептов.

Ключевые слова: концепт, страх, языковое средство.

Yasnohurska L.

– Candidate of Science (Linguistics), Associate Professor, Foreign Languages Department, Rivne State University of Humanities

**LANGUAGE REPRESENTATION OF THE "FEAR" CONCEPT IN THE
MODERN ENGLISH LANGUAGE ON THE EXAMPLES OF STEPHEN
KING'S WORKS "SALEM'S LOT" AND "PET SEMATARY"**

The basic emotions, an integral part of the every nation's culture, are particular interest to the researchers. Among these universal concepts, common to most cultures and peoples, it relates the "fear" concept. Considering the vital importance and the basis of the emotions, the potential of the verbalization of the "fear" concept is high and has a specific vocabulary and syntax. The concept of "worldview" and "concept" have been studied in this article. Two English-language works of the

"horror" genre for the use of lexical and stylistic means in terms of the emotional concept of "fear" were analyzed. The analysis with the continuous sampling method revealed a token expression of the concept. The frequency of their use and the relation to manifestations of fear based on a number of characteristics and features of the emotions were considered with the quantitative analyzing method. It was also found extensive use of a conceptual metonymy in the concept's composition, associating it with emotional concept, where the physiological or behavioral symptoms replaced by the name of the emotional state. The study has revealed a wide range of linguistic resources, which verbalize the fear emotion, based on the direct naming emotions and the representing the concept by describing the emotional and physiological changes. The proposed approach to the "fear" concept study can be used with considering the other language concepts.

Key words: concept, fear, language means.

Постановка проблеми. Останнім часом помітним є збільшення інтересу лінгвістів до поняття концепт, зростає число лінгвістичних досліджень, що базуються на аналізі різних концептів. Концепти вивчаються в лінгвістиці, психології, культурології. Цим пояснюється той факт, що до цього часу не вироблено однозначного тлумачення цього поняття, його основних характеристик; для аналізу концептів використовуються різні підходи та методи.

Емоційний концепт «страх» до теперішнього часу вже привертав увагу дослідників. У ряді праць проводилося дослідження концепту в руслі когнітивного підходу, проводилися порівняльні дослідження концепту на матеріалі англійської, української та інших мов. Існує велика кількість досліджень, присвячених вивченню різних мовних засобів, що входять до складу концептів, в тому числі концепту «страх».

Актуальність цього дослідження зумовлена тим, що концепт «страх» є одним з ключових концептів. Вивчення ключових концептів та мовних засобів, що їх репрезентують, є однією з центральних тем досліджень в сучасній лінгвістиці.

Об'єктом дослідження є концепт «страх», виражений різними лексичними одиницями.

Предметом дослідження є мовні засоби репрезентації концепту «страх» в англійській мові.

Мета роботи полягає у виявленні засобів мовної репрезентації концепту «страх» в англійській мові на прикладі творів Стівена Кінга «Доля Салему» і «Кладовище домашніх тварин».

Для досягнення поставленої мети передбачається вирішення наступних завдань:

– проаналізувати існуючі визначення понять мовна картина світу і концепт і розглянути сучасні підходи до їх вивчення;

– розглянути основні напрямки дослідження концепту «страх» у сучасній лінгвістиці;

– виявити мовні засоби репрезентації концепту «страх» в англійській мові.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичною основою дослідження

стали праці таких авторів як Д. Апресян, П. В. Чесноков, Е. С. Яковлева, В. А. Маслова, І. А. Стернін, З. Д. Попова, В. І. Карасік, Ю. С. Степанов, Г. Г. Слишкін, В. В. Воїнова, Т. І. Попович, З. Ковечеш, А. Стефанович, а також інших лінгвістів, які вивчають мовну картину світу, концепти і засоби їх вербалізації.

Матеріалом для практичної частини роботи стали художні твори Стівена Кінга «Доля Салему» і «Кладовище домашніх тварин».

Дослідження практичного матеріалу проводилося на основі методів концептуального і контекстуального аналізу, аналізу словникових дефініцій, порівняння. Метод суцільної вибірки використовувався при відборі прикладів для аналізу.

Новизна дослідження полягає в тому, що в роботі зроблена спроба описати концепт «страх» з погляду засобів його репрезентації в творах Стівена Кінга.

Практична цінність роботи визначається тим, що її матеріали і результати можуть бути використані студентами лінгвістичних вузів на практичних заняттях з англійської мови, на спецкурсах з когнітивної лінгвістики. Запропонований підхід до вивчення концепту «страх» може бути використаний при розгляді інших мовних концептів.

Виклад основного матеріалу. Одним з явищ, що вивчаються в лінгвістиці, є «картина світу» – сукупність знань про світ, які відображені в мові [1, с. 912]. Поняття «мовна картина світу» вивчається в рамках когнітивної лінгвістики і лінгвокультурології. У когнітивних дослідженнях прийнято розрізняти мовну картину світу і концептуальну картину світу. В рамках вивчення мовної картини світу досліджуються окремі характерні для даної мови концепти. Концепт як лінгвокогнітивне явище являє собою одиницю ментальних або психічних ресурсів нашої свідомості і тієї інформаційної структури, яка відображає знання і досвід людини [6, с. 250]. Концепт – це оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи мови і всієї картини світу, відображеної в людській психіці [2, с. 104]. Концепти вивчаються в лінгвістиці, психології, культурології.

Емоційні концепти, складові емоційної картини світу, є предметом вивчення лінгвістики. Особливий інтерес для дослідників представляють базові емоції, які є складовою частиною культури кожного народу. До числа таких універсальних концептів, загальних для більшості культур і народів, відноситься концепт «страх». Страх розглядається, як психічний стан, що виникає на основі інстинкту самозбереження, як реакція на небезпеку. З огляду на життєву важливість, базовість даної емоції, потенціал засобів вербалізації концепту «страх» високий і відрізняється специфічною лексикою і синтаксисом [3, с. 180]. Його вербалізація широко представлена на різних рівнях мови.

У ряді робіт проводилося дослідження концепту «страх» у руслі когнітивного підходу, проводилися порівняльні дослідження концепту на

матеріалі англійської, української та інших мов. Досить поширеними є дослідження, присвячені вивченню різних мовних засобів, що входять до складу концептів, в тому числі концепту «страх» [4].

На основі аналізу творів Стівена Кінга «Доля Салему» (Salem's Lot, 1975) [8] і «Кладовище домашніх тварин» (Pet Sematary, 1983) [9] можна виявити засоби мовної репрезентації концепту «страх» в англійській мові.

Методом кількісного аналізу було встановлено частотність вживання лексем зі значенням «страх», виявлених в романах в кількості 345 одиниць, і проаналізовані інші лексичні засоби, що входять до складу даного концепту і репрезентують стан страху. При аналізі мовного матеріалу було виявлено, що головним репрезентантом концепту страх є лексема *fear* і її похідні *to fear*, *fearful*, *fearsome* (63 випадки вживання), однак частотність її вживання не має значної переваги. До ядра концепту можна віднести наступні лексеми, що незначним чином поступаються ключовому слову концепту за частотністю вживання, і їх похідні: *fright* (52 випадки вживання), *scare* (51 випадок вживання), *terror* (42 випадки вживання), *horror* (40 випадків вживання), *afraid* (38 випадків вживання).

Такі лексеми як *dread*, *dismay*, *apprehension*, *awe*, *panic*, *alarm* можна віднести до периферії концепту «страх», оскільки вони мають незначну частоту вживання.

Лексичні одиниці, які служать синонімами ключовому слову концепту «страх», висловлюють різноманітність різновидів страху і відрізняються між собою за інтенсивністю прояву емоції страху, тривалості її існування, її характеру і зовнішніми проявами, які супроводжують переживання даної емоції.

Набір мовних засобів, що вербалізуються емоцію «страх», є вкрай різноманітним. У роботі були розглянуті лексеми, що виступають в атрибутивній функції до іменників, що становлять основу концепту страх.

З перерахованих визначень зрозуміло, що страх може бути описаний з погляду його обґрунтованості і вмотивованості: *real fear*, або відсутності реальних причин до його появи: *half-imagined*, *stupid*, *childlike*, тобто ірраціональний, надуманий страх. У значній кількості прикладів страх описується, як вплив на поведінку та фізичний стан людини. Страх викликає неприємні відчуття, впливає на функції організму: *sick*, *sickening*, *paralyzing*, *breathless*, *knee-weakening*, *swooning*, *dragging*. Після появи почуття страху має здатність до посилення, що може описуватися наступним чином: *spiraling*, *growing*, *rising*, *mounting*. Серед прикладів були відзначені випадки опису страху через асоціацію з певним кольором або відчуттям. Так за кольором страх описується як темний або чорний: *black*, *blackest*, *dark*, *dim*. Наприклад: *He did not believe the monstrosity Matt had implied, but nonetheless he found himself engulfed by a wave of the blackest fright he*

had ever known. За відчуттям страх може бути або холодним: a horrid cold feeling або гарячим: terror like hot iron. Наприклад: There was a scratch there on the bicep, a fresh scratch, exactly where the dead branch had poked him. in the dream.

I'm going to scream. I can feel it. And he could too; it was roaring up from inside, nothing but a big cold bullet off fear.

Аналіз дієслівних комбінацій, до складу яких входять іменники, що становлять основу концепту «страх», показує, що страх може стати причиною певної дії людини, що зазнає цю емоцію та призводить до певного психічного або фізичного стану. До складу концепту входять наступні лексеми, що описують зміни в психічному або фізичному стані людини: feel faint with fear, be paralyzed with fear, cry in fear, tremble in a paralysis of fear, contract with fear, be sick with dread, shudder. Наприклад: Matt's breath stopped, then whistled out in soundless scream. He felt faint with fear. His belly seemed to have turned to lead. A shuddering groan escaped him, and he put his hands over his face. I can not. I am afraid. He was paralyzed with fear and wished crazily that he had never gone out to Dell's that night.

У значній кількості ситуацій страх наділяється якостями живої істоти. Для позначення емоції страх, як можна побачити з прикладів, використовується метафора. Страху приписується здатності живої істоти до переміщення в просторі, вчинення дій. Страх описується як жива істота, що володіє здатністю стрибати – to leap (fear leaped into his belly), пересуватися с різною швидкістю – to come, to shoot, to rush, to creep, to slip (fear rushed through him, terror began to creep over him), зростати – to grow (terror would grow in him), прокидатися – to awaken (terror awakened in his heart), заволодівати, хапати – to take, to seize, to settle, to grip, to wrap (panic seized him), наносити удар – to strike (terror struck him). До складу концепту «страх» входять метафори, що базуються на найменуванні частин тіла, що зазнали впливу страху: belly, bowels, heart, chest, brain (terror leaped into his chest, dread gripped his bowels).

Страх репрезентується як щось вороже, те, з чим треба боротися. Таким чином, до складу концепту входять дієслівні словосполучення, що передають боротьбу зі страхом (confront terrors, conquer fears, allay fears, stake the old fears). Наприклад: No child ever conquers those fears, he thought. If a fear can not be articulated, it can not be conquered. And the fears locked in small brains are much too large to pass through the orifice of the mouth.

Висновки. У романах Стівена Кінга «Salem's Lot» і «Pet Sematary» були виявлені не тільки ситуації, де позначення емоції страх має своє вираження за допомогою лексеми fear або її численних синонімів. Було виявлено, що до складу концепту «страх» входять концептуальні метонімії, асоційовані з емоційним концептом, де фізіологічні або поведінкові прояви замінюють найменування емоційного стану.

Страх може описується як холод, лід (cold, chill, ice, freeze), а його поява, як дуже неприємне відчуття холоду в тілі, що викликає реакцію організму (body crawled into goose flesh, made his bones cold). Як реакція на страх були відзначені м'язовий спазм (hair stand on end), тремтіння (shudder, shiver) і крик (shriek, scream, shrill).

Таким чином, проведене дослідження показує, що спектр мовних засобів, що вербалізується емоцією страх, є дуже різноманітним. Він ґрунтується не тільки на прямому найменуванні прояву емоції, а й включає в себе слова і вирази, що описують емоційні і фізіологічні зміни, поведінкові та вербальні реакції.

Перспективою подальшого дослідження є більш глибокий та детальний аналіз інших ключових емоційних концептів з метою виявлення мовних засобів їх репрезентації.

Література

1. Апресян Ю. Д. Языковая картина мира и системная лексикография. Москва: Языки славянских культур, 2006. 912 с.
2. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка. Воронеж: Изд.-во Воронеж. гос. ун-та, 1996. 104 с.
3. Вотякова И. А. Концепт «страх» в русском языке. *Вестник Удмуртского университета*. 2014. № 4. С. 179–183.
4. Морозова И. О. Репрезентация концерта "Страх" в английском и русском языках. URL: <http://festival.1september.ru/articles/590673/>
5. Малышева Н. А. Эмоциональный концепт: понятие и характеристика. URL: <http://repetitora.com/emocionalnyj-koncept-ponyatie-i-harakteristika>
6. Попова З. Д. Стернин И. А. Семантико-когнитивный анализ языка. Монография. Воронеж: Изд-во «Истоки», 2007. 250 с.
7. Словарь Oxford. URL: <http://www.oxforddictionaries.com/>
8. King S. Salem's Lot. URL: http://www.rednovels.net/horror/Salem-s_Lot/
9. King S. Pet Sematary. URL: http://www.obooksbooks.com/horror/Pet_Sematary/